

Osnovna šola Franja Malgaja Šentjur

VODNJAKI V OBČINI ŠENTJUR

Področje: etnologija

AVTORICI: Manca Jazbec, 8. c

Ajda Mastnak, 8. c

MENTORICA: Jožica Novak, prof. ped. in zgo.

Šentjur, 2025

KAZALO:

SEZNAM TABEL.....	3
SEZNAM SLIKOVNEGA GRADIVA.....	3
SEZNAM PRILOG.....	3
1 POVZETEK.....	4
2 UVOD.....	6
2.1 Namen raziskovalne naloge.....	6
2.2 Hipoteze.....	7
2.3 Metode dela.....	7
3 TEORETIČNI DEL.....	8
3.1 Namen vodnjakov.....	8
3.1.1 Od kod pride voda.....	8
3.1.2 Viri vode.....	8
3.1.3 Kako najdemo vodo – mesto za nov vodnjak.....	9
3.2 Vrednost vodnjakov za preživetje.....	9
3.3 Delitev vodnjakov.....	9
3.4 Oblike vodnjakov.....	10
3.4.1 Način gradnje vodnjakov.....	10
3.5 Vodnjaki v občini Šentjur.....	11
3.5.1 Plečnikov vodnjak v Šentjuru.....	11
3.5.2 Vodnjak na Rifniku.....	11
3.5.3 Vodnjak v Loki pri Žusmu.....	12
3.5.4 Vodnjak na Ponikvi.....	13
3.5.5 Vodnjak v Gorici pri Slivnici.....	13
4 EMPIRIČNI DEL.....	14
4.1 Anketni vprašalnik za občane občine Šentjur.....	14
4.2 Analiza anketnega vprašalnika za občane občine Šentjur.....	15
4.3 Fotografije vodnjakov, prejete preko anketnega vprašalnika.....	17
4.4 Pripovedovanja starejših občanov o vodnjakih.....	17
4.5 Poizvedba o vodnjakih pri različnih društvih na območju občine.....	19
4.6 Poizvedba o vodnjakih na Komunalni Šentjur in Občini Šentjur.....	21
4.7 Poizvedba o gradnji vodnjakov pri podjetjih za gradnjo.....	22
4.8 Vzpostavitev skupine na Facebooku-u Vodnjaki na Šentjurskem.....	23
4.9 Terensko delo.....	24
5 RAZPRAVA IN ZAKLJUČEK.....	27
6 VIRI IN LITERATURA.....	30
PRILOGE.....	31
Priloga 1: Anketni vprašalnik.....	31

SEZNAM TABEL

Tabela 1: Starost anketirancev	14
Tabela 2: Način bivanja	15
Tabela 3: Vodnjaki in zbiralniki vode	15
Tabela 4: Stanje vode v vodnjaku.....	15
Tabela 5: Pitna voda	16
Tabela 6: Čiščenje vodnjaka	16
Tabela 7: Sorodniki, ki imajo vodnjak	16

SEZNAM SLIKOVNEGA GRADIVA

Slika 1: Plečnikov vodnjak v Zgornjem trgu	11
Slika 2: Rekonstrukcija vodnjaka na Rifniku	12
Slika 3: Prenovljen farovski vodnjak v Loki pri Žusmu	12
Slika 4: Notranjost prenovljenega vodnjaka	12
Slika 5: Vodnjak na Ponikvi	13
Slika 6: Vodnjak v Gorici pri Slivnici	13
Slika 7: Vodnjak v Ulici Franja Malgaja	17
Slika 8: Pogled v notranjost vodnjaka v Ulici Franja Malgaja	17
Slika 9: Vodnjak v Vrbnem	17
Slika 10: 120 let star vodnjak	19
Slika 11: 40 let star zbiralnik	19
Slika 12: Fotografija vodnjaka Loki pri Žusmu	20
Slika 13: Fotografija trga Planina z vodnjakom pred letom 1915, ki ga danes več ni.....	20
Slika 14: Vodnjak pod gradom	20
Slika 15: Vodnjak pod gradom Planina pri Sevnici z začetka 19. stoletja	21
Slika 16: Vrisani vodnjaki, izkopani po letu 2002, oz. pretečena vodna dovoljenja na Bobovem pri Ponikvi	22
Slika 17: Vrisani vodnjaki, izkopani po letu 2002, oz. pretečena vodna dovoljenja v Zgornjem trgu	22
Slika 18: Gradnja globokega vodnjaka	23
Slika 19: Vodnjak v Dramljah	23
Slika 20: Zunanost vodnjaka v Dramljah	23
Slika 21: Vodnjak 1 na vrhu Bobovega	24
Slika 22: Vodnjak 2 na vrhu Bobovega	24
Slika 23: Vodnjak, pokrit z betonsko ploščo	24
Slika 24: Urejen vodnjak	24
Slika 25: Zapuščen vodnjak »pri Redincu«	25
Slika 26: Ostanke vodnjaka »pri Rožmani«	25
Slika 27: Vodnjak v Zgornjem trgu	25
Slika 28: Notranjost vodnjaka v Zgornjem trgu	25
Slika 29 : Vodnjak pri cerkvi v Zgornjem trgu	26
Slika 30: Pokrit vodnjak v Zgornjem trgu	26
Slika 31: Vodnjak s črpalko v Zgornjem trgu	26

SEZNAM PRILOG

Priloga 1: Anketni vprašalnik	30
-------------------------------------	----

1 POVZETEK

Naslov naloge: Vodnjaki v občini Šentjur

Avtorici: Manca Jazbec, Ajda Mastnak

Šola: Osnovna šola Franja Malgaja Šentjur

Mentorica: Jožica Novak, prof. ped. in zgo., OŠ Franja Malgaja Šentjur

Voda je sestavni del človekovega življenja in osnova za preživetje človeka, zato je stik človeka z vodo nujen. V ta namen je v starih časih človek najprej poseljeval ozemlja ob vodnih virih, vodo lovil kot kapnico, iskal vodna zajetja, naredil vodnjake. Z razvojem in njegovim vplivom na okolje se je odnos do vode spreminjal, prvotna zajetja pa so v razvitem svetu zaradi dobro razširjenega vodovodnega omrežja postala manj pomembna.

V teoretičnem delu so izpisani splošni podatki o vodnjakih. Opisanih je nekaj pomembnejših vodnjakov v občini, ki smo jih zasledili v literaturi. V empiričnem delu smo glede vodnjakov povprašali starejše občane, naredili anketni vprašalnik zanje ter iskali vodnjake na terenu in preko socialnega omrežja.

Rezultati raziskave so pokazali, da ima doma ob hiši vodnjake le 25 % anketiranih, večina vodnjakov ima vodo, od tega je v skoraj tretjini vodnjakov pitna voda. Vodo uporabljajo za zalivanje vrta in pranje avtomobilov. Lastniki nameravajo vodnjake ohraniti.

Ključne besede: vodnjaki, Občina Šentjur, kulturna dediščina, voda.

SUMMARY

Title: Wells in the Municipality of Šentjur

Authors: Manca Jazbec, Ajda Mastnak

School: Franja Malgaj Primary School Šentjur

Mentor: Jožica Novak, professor of pedagogy and history, Franjo Malgaj Primary School Šentjur

Water is an integral part of human life and the basis for human survival, making the interaction between humans and water essential. In ancient times, people primarily settled in areas near water sources, captured water as rainwater, sought out water supplies, and constructed wells. With development and its impact on the environment, the relationship with water has changed, and original sources have become less significant in the developed world due to the well-established water supply networks.

In the theoretical part, general information about wells is presented. Several significant wells in the municipality, noted in the literature, are described. In the empirical part, we surveyed older residents about wells, created a questionnaire for them, and searched for wells in the field and through social media.

The research results showed that only 25% of the surveyed individuals have wells at home, and most wells contain water, with drinking water found in nearly one-third of them. The water is used for watering gardens and washing cars. The owners plan to maintain the wells.

Keywords: wells, Municipality of Šentjur, cultural heritage, water.

ZAHVALA

Zahvaljujema se mentorici, učiteljici Jožici Novak, ki naju je spodbujala, prispevala različne ideje in naju usmerjala, ter učiteljici Petri Zidar za slovnični pregled.

Prav tako se zahvaljujema vsem starejšim občanom, s katerimi sva se pogovarjali in tako izvedeli več o vodnjakih v preteklosti.

Hvala vsem, ki so vestno rešili anketo in poslali slike svojih vodnjakov.

Zahvaliti se morava še svojima družinama in ostalim, ki so naju med raziskovanjem ves čas podpirali.

2 UVOD

Vodnjaki so velik del kulturne dediščine. Dolga stoletja so bili glavni vir zbiranja vode. V sodobnem načinu življenja pa se jih zaradi dobro urejenega vodovodnega omrežja uporablja vedno manj. Vedno več pa je po domovih tudi zbiralnikov deževnice.

Ker je vedno več onesnaževalcev voda, je oskrba prebivalstva z vodo vedno težja in dražja. Predvsem pomembna je pitna voda, katere poraba se povečuje, kakovost vode pa je iz leta v leto težje zagotoviti. Poleg ohranjanja kulturne dediščine so vodnjaki tudi pomembni tudi zaradi zagotavljanja vode ter uporabe vode, saj ne zahteva veliko dodatnih stroškov.

Najin cilj je ugotoviti uporabnost vodnjakov v današnjem času, podatke nekaterih starih vodnjakov v občini in približno število ohranjenih vodnjakov na primeru ene vasi ter starega dela mesta. Želeli smo zbrati čim več fotografij in ostalih podatkov o vodnjakih ter spodbuditi še koga, da razmišlja o domačem vodnjaku kot neprecenljivem viru vode kot življenja.

2.1 Namen raziskovalne naloge

Po eni strani so vodnjaki del naše kulturne dediščine, po drugi strani pa v vsej, še ne tako daljni preteklosti, pomemben vir preživetja človeka. V raziskovalni nalogi nas je zanimalo, če sploh še ohranjamo ta pomemben vidik in kako oz. na kakšen način to počnemo.

Zato je namen naše raziskovalne naloge:

- kolikšnem je delež prebivalcev v občini Šentjur, ki živijo v hiši in imajo doma vodnjak,
- ugotoviti, kolikšnem je delež prebivalcev v občini Šentjur, ki živijo v bloku in imajo vodnjak sorodniki,
- ali so ti vodnjak suhi oz. še imajo vodo,
- kolikšen delež vodnjakov je zasipanih oz. zakopanih ter kaj je bilo vzrok temu,
- ali uporabljajo vodo iz vodnjaka (npr. za zalivanje, pranje avtomobilov),
- ali je voda iz vodnjakov pitna,

- seznanjanje z novogradnjami vodnjakov,
- ali nameravajo vodnjak ohraniti ter razloge za ohranitev oz. neohranitev.

2.2 Hipoteze

Pred raziskovalnim delom smo si postavili naslednje hipoteze:

1. Polovica prebivalcev občine Šentjur, ki živi v hiši, ima doma vodnjak.
2. Polovica prebivalcev občine Šentjur, ki živi v bloku, imajo njihovi sorodniki iz šentjurske občine doma vodnjak.
3. Večina vodnjakov še ima vodo.
4. Pri večini voda iz vodnjakov ni pitna oz. lastniki vodnjakov v večini ne vedo, ali je voda iz vodnjakov pitna.
5. Več kot 70 % prebivalcev, ki imajo vodnjak, uporablja vodo iz vodnjaka za zalivanje in pranje avtomobilov.
6. Skoraj vsi nameravajo vodnjak ohraniti.

2.3 Metode dela

Pri raziskovalnem delu smo uporabili naslednje metode dela:

- metoda dela z literaturo,
- postavitve hipotez,
- anketni vprašalnik za občane Občine Šentjur,
- analiza anketnega vprašalnika,
- intervju s starejšimi občani,
- povpraševanje o vodnjakih pri gasilskih društvih, predstavnikih krajevnih skupnosti, turističnih društvih,
- povpraševanje o vodnjakih pri Komunalni Šentjur,
- povpraševanje na Občini Šentjur – Oddelek za prostorsko načrtovanje in varstvo okolja,
- povpraševanje pri podjetjih, kjer gradijo vodnjake,
- vzpostavitev FB-skupine Vodnjaki na Šentjurskem,
- delo na terenu,
- preverjanje hipotez.

3 TEORETIČNI DEL

Vodnjak je zaprt prostor ali posebej oblikovan objekt za zbiranje, shranjevanje oziroma pridobivanje pitne. (Fran) Voda se v vodnjak običajno steka iz podtalnice. Poseben tip vodnjakov, kjer se vodo (običajno deževnico) zbira, so posebej za to zgrajeni zbiralniki. Za dviganje vode na površino se ali so se uporabljali različni pripomočki: zajemalka, vedro, ročne črpalke, danes električne potopne črpalke in tudi naravni pripomočki, tako imenovani tekoči vodnjak (<https://sl.wikipedia.org/wiki/Vodnjak>).

3.1 Namen vodnjakov

3.1.1 Od kod pride voda

Talna voda je skoraj v vseh vrstah tal. Talna voda nastane zaradi pronicanja padavinske vode in ponikanja vode iz vodotokov, jezer in morja. Skozi prodiranje zemeljske plasti voda izgubi tudi del strupenih primesi (Boese, Spatz, 1989). Vodnjaki so zgrajeni nad nahajališči talne vode, saj voda nenehno kroži, pronica skozi različne zemeljske plasti, ko naleti na neprepustne kamnine, se začne zbirati v t. i. podzemno jezero (Horvat, 2005).

3.1.2 Viri vode

Prvi vir vode, ki jih omogoča narava, so površinski viri, ki jih je človek le nekoliko prilagodil, da je uporaba priročnejša. To so izvirek, mlaka, naravno pokrita mlaka, grajen zbiralnik, kal, bazen, pokrit vodnjak in stopničasti vodnjak. Drugi vir vode, ki jih človek zagotavlja z zbiranjem, zadrževanjem in ohranjanjem, so naravne globeli, ponvice, ščavnice. Človek naredi kar nekaj naprav, s katerimi zbira vodo. To so zbiralne ploščadi, štirne, ki jih polnijo z vodo s streh, vodnjaki z vodoprepustnimi strehami, ki vode na oddajajo, pač pa zbirajo (Juvanec, 2017).

3.1.3 Kako najdemo vodo – mesto za nov vodnjak

Talna voda je v globini razširjena po plasteh, in ne samo kot vodna žila, kar je pogosto prepričanje. Če bi kopali dovolj globoko, bi jo našli skoraj povsod. Pogosto se išče z bajalico, predvsem pa drugimi znanstvenimi metodami. Najboljši vir podatkov pa so sosede, ki vodnjak že imajo in ga uporabljajo. Izbira lokacije vodnjaka ni primerna v bližini javnega kanalizacijskega omrežja, kjer se škodljivci v kmetijstvu na veliko zatirajo ter v bližini odlagališč smeti in drugih nevarni odpadkov (Boese, Spatz, 1989).

3.2 Vrednost vodnjakov za preživetje

Voda je ena izmed ključnih stvari za preživetje, z vodnjaki imamo možnost imeti zalogo vode. Ljudje iščemo lastne vire vode, da bi si v današnjih časih vsaj malo olajšali račune za vodo, v preteklosti pa ni bilo domačije brez lastnega vodnjaka. Uporabljali so ga kot glavni vir oskrbe z vodo (Vovk, str. 7). Vodnjaki postajajo spet aktualni zaradi obdobja velikih poletnih suš, ko so ljudje začeli razmišljati, da bodo morda potrebovali nadomestni pitni vir.

V Sloveniji naj bi bilo več tisoč vodnjakov, po nekaterih podatkih celo več kot pet tisoč. Največ, okoli tri tisoč na Krasu, delujočih, s pitno vodo, pa nekaj več kot petsto (Horvat, 2005, str. 21). Pred petdesetimi leti so vodnjaki zaradi vodovodov začeli izgubljati svoj pomen.

3.3 Delitev vodnjakov

Vodnjake delimo glede na to, kje so nastali, kdo je lastnik, s katerimi nameni so bili zgrajeni, kdaj so nastali, kakšno obliko imajo, kako in iz kakšnih materialov so zgrajeni, kakšna je bila tehnika dvigovanja vode ter po geografski razširjenosti osnovnih tipov (Horvat, 2005, str. 17).

Po namenu graditve poznamo zasebne ter javne ali skupne vodnjake. Javni vodnjaki so po navadi v mestnih trgih in vaških središčih ter poleg skrbi za pitno vodo pomenijo še družabni prostor (Horvat, 2005).

3.4 Oblike vodnjakov

Vodnjake delimo na prostostoječe in stenske (Horvat, 2005). Včasih so bili vodnjaki v obliki kroga, s časom pa so ugotovili, da je bolj primerna oblika šestkotnika. Dandanes se gradijo vodnjaki v obliki kvadrata, ker je najučinkovitejša oblika glede porabe materialov. Kvadrat lahko v primerjavi s krogom, pri katerem je odpada kar nekaj, zgradimo brez odpada (Juvanec, 2007).

3.4.1 Način gradnje vodnjakov

Glede na način gradnje poznamo kopane, cevne, zabite in arteške vodnjake. Zaradi globinskih pritiskov so kopani jaški okrogli. V osrednji Sloveniji so obdani s kamnom, v Prekmurju z opeko, uporabljajo se tudi betonski obroči, globina jaškov pa lahko doseže tudi 40 ali več metrov. Vodnjak se gradi tako globoko, da je vsaj 3 metre v sloju talne vode. Cevni vodnjaki imajo prevrtino obloženo s kovinsko cevjo premera od 10 do 15 mm, po kateri se s črpalko dviga voda. Pri zabitih vodnjakih je v zemljo zabita železna cev, od 25 do 75 mm premera, s konico in režami. Pri izvrtanih ali arteških vodnjakih je voda ujeta med dvema neprepustnima plastema in zaradi pritiska sama privre na površino (Horvat, 2005, str. 19).

Voda priteka v vodnjake različno: če priteka samo skozi odprto dno, govorimo o nepopolnih vodnjakih, lahko pa tudi skozi stene, v tem primeru govorimo o popolnih vodnjakih. Vodnjake pa lahko polni tudi kapnica ali meteorna voda. Kmečki vodnjaki so zaradi možnosti okužbe navadno nepopolni (Horvat, 2005).

3.5 Vodnjaki v občini Šentjur

3.5.1 Plečnikov vodnjak v Šentjurju

Načrte je pripravil arhitekt Jože Plečnik ob prenovi hiše leta 1939 (Zupan, str. 2). Plečnik si je izmislil vodnjak v obliki odprtega znamenja. Nad kvadratnim podstavkom se dviguje v kamnu pozidana kapelica kvadratnega tlorisa. Krasijo jo štiri odprtine, ki so zaščitene s kovinsko mrežo. Kamniti obod v kapelici pokriva lesen pokrov, na katerem je ob strani nameščen vitel, pod streho pa visi škripec. V medsebojni povezavi sta nekoč omogočala dvigovanje in spuščanje vedra. Vodnjak sklone štirikapna streha, pokrita z bobrovcem, zaključena s stožčasto lončeno kapo. Nad zahodno odprtino, kjer se je bilo moč oskrbeti z vodo, je napis "19 DK 39", ki priča, kdaj je bil vodnjak postavljen, o pomenu inicialk pa lahko samo ugibamo (Horvat, str. 204 in 205). Gre za spomenik lokalnega pomena, EŠD 728 (Zupan 2022).

Slika 1: Plečnikov vodnjak v Zgornjem trgu (Foto: Manca Jazbec)

3.5.2 Vodnjak na Rifniku

Vodnjak na Rifniku je globok in zgrajen iz velikih kamnitih blokov, natančno zloženih drug na drugega, z gladko notranjostjo, ki je omogočala zadrževanje vode, ključne za preživetje takratne naselbine. V preteklosti so ga uporabljali za pitno vodo, kuhanje in preživetje med obleganji, danes pa je del arheološkega parka, ki ohranja zgodovinski spomin na življenje nekoč. Poleg tega je zanimiv za turiste in obiskovalcem pokaže, kako pomembna je bila voda za ljudi v preteklosti. (<https://www.youtube.com/watch?v=1YNHalvTGaQ>)

Slika 2: Rekonstrukcija vodnjaka na Rifniku (Foto: Ajda Mastnak)

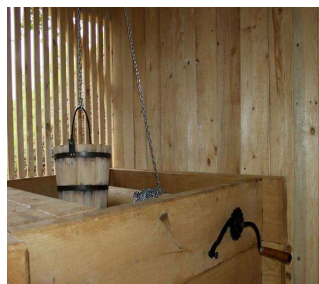
3.5.3 Vodnjak v Loki pri Žusmu

V Loki pri Žusmu je več kot 100 let star Farovski vodnjak pri župnišču na Žusmu. Stoji ob cesti v bližini župnišča in je ena izmed točk na dveh učnih poteh. V okviru obnovitvenih del, pod strokovnim nadzorom Zavoda za varstvo kulturne dediščine Celje in s pomočjo Heliosa, ki so trajala približno en mesec, so očistili njegovo notranjost in na novo postavili celoten zunanji del z nadstrešnico. Prvotne dimenzije vodnjaka iz hrastovega lesa so vidne tudi v novi leseni konstrukciji. Uporabili so nekaj starega zdravega lesa in lesen pokrov vodnjaka. Vodnjak je globok 3,80 metra, od dna se z 0,90 metra proti vrhu razširi na 1,40 x1,40 metra (<https://deloindom.delo.si/energija-in-okolje/voda/s-heliosovim-skladom-obnovili-ze-81-vodnjak>).

Po obnovi je vodnjak namenjen predvsem kot rezervni vir pitne vode za krajanje in pohodnike. Uporabljen bo lahko tudi kot vir požarne vode, saj na pobočju Žusma ni javnega vodovoda iz doline (<https://www.sentjur.si/objava/49423>).

Slika 3: Prenovljen farovski vodnjak (<https://deloindom.delo.si/energija-in-okolje/voda/s-heliosovim-skladom-obnovili-ze-81-vodnjak>)

Slika 4: Notranjost prenovljenega vodnjaka (<https://www.sentjur.si/objava/49423>)

3.5.4 Vodnjak na Ponikvi

Vodnjak na Ponikvi je del Kraške učne poti Stanka Buserja, geologa in profesorja. Izpred Osnovne šole Blaža Kocena Ponikva, kjer bo ob novem uvozu z glavne ceste postavljeno nekdanje vodno korito za napajanje živine, pot vodi za cerkev svetega Martina, kjer stoji leseni štepih (vodnjak). Teh je na Ponkovškem precej, kar kaže na oteženo preskrbo s pitno vodo nekoč (<https://www.sentjur.si/objava/59233>).

Slika 5: Vodnjak na Ponikvi (Vir: <https://www.sentjur.si/objava/59233>)

3.5.5 Vodnjak v Gorici pri Slivnici

Vodnjak v Gorici pri Slivnici je bil otvorjen leta 2019 v sklopu prireditve ob tradicionalni trgatvi. Postavljen je v krožišču, iz njega pa priteče pitna voda (<https://www.sentjur.net/vinogradniki-2/>).

Slika 6: Vodnjak v Gorici pri Slivnici (Vir: <https://www.sentjur.net/vinogradniki-2/>)

4 EMPIRIČNI DEL

Potem ko smo proučili literaturo, smo si postavili hipoteze in razmišljali o načinu preverjanja hipotez.

Dogovorili smo se, da bomo hipoteze preverjali z anketnim vprašalnikom za občane Šentjurja (Priloga 1), pogovori s starejšimi občani, povpraševanjem o vodnjakih pri različnih društvih, na Komunalni in Občini Šentjur, s terenskim delom ter vzpostavitvijo skupine Vodnjaki na Šentjurskem na socialnem omrežju Facebook.

4.1 Anketni vprašalnik za občane občine Šentjur

Z anketnim vprašalnikom smo želeli izvedeti, ali imajo anketiranci doma vodnjak, koliko je star in kako so približno veliki, ali imajo vodo ali ne; vzrok morebitnega zasipanja, ali je voda v vodnjaku pitna, ali uporabljajo vodo iz vodnjaka, ali je bil vodnjak očiščen, ali ga nameravajo ohraniti ter ali razmišljajo, da bi naredili vodnjak na novo.

Anketa je obsegala 16 vprašanj; od tega je bilo 7 vprašanj odprtega tipa, 9 vprašanj pa zaprtega tipa. Anketo smo sestavili tako, da smo upoštevali "pogoje" in so anketiranci odgovarjali na vprašanje glede na njihov prejšnji odgovor (npr. če doma niso imeli vodnjaka, niso dobili vprašanj za druge podatke vodnjaku).

Anketo smo poslali staršem učencev Osnovne šole Franja Malgaja Šentjur ter ostalim občanom preko socialnih omrežij (Facebook, Snapchat, Viber). Anketa je bila anonimna in prostovoljna, narejena na spletni strani www.1ka.arnes.si.

Tabela 1: Starost anketirancev

Odgovori	Frekvenca	Odstotek
Do 20 let.	43	19 %
Od 21 do 30 let.	9	4 %
Od 31 do 45 let.	96	42 %
Od 46 do 60 let.	62	27 %
Nad 61 let.	18	8 %
Skupaj	228	100 %

Na anketo je odgovorilo 228 prebivalcev Občine Šentjur. Malo manj kot petina anketirancev je starih do 20 let, od 21 do 30 pa najmanj, 4 %. Malo manj kot polovica, 42 % anketirancev je stara od 31 do 45 let. Od 46. do 60. leta starosti pa

je anketo rešilo 27 % anketirancev. Nad starostjo 61 let pa jih je bilo anketiranih 8 % vprašanih.

4.2 Analiza anketnega vprašalnika za občane občine Šentjur

1. Kje živite?

Tabela 2: Način bivanja

Odgovori	Frekvenca	Odstotek
Bloku.	36	16 %
Hiši.	192	84 %
Skupaj	228	100 %

Večina anketiranih, 84 %, živi v hiši, ostalih 16 % pa v bloku.

2. Ali imate doma vodnjak ali zbiralnik vode?

Tabela 3: Vodnjaki in zbiralniki vode

Odgovori	Frekvenca	Odstotek
Da, imamo vodnjak.	44	19 %
Ne, nič od tega.	110	48 %
Da, imamo zbiralnik vode.	63	27 %
Da, imamo oboje.	11	5 %
Skupaj	228	100 %

Malo manj kot polovica, 48 % anketirancev, nima doma ne vodnjaka ne zbiralnika vode. Zbiralnik vode ima 27 % anketiranih, vodnjak 19 %, tako vodnjak kot zbiralnik pa ima samo 5 % ljudi, ki so odgovarjali na anketo.

3. Kakšen je vaš vodnjak?

Tabela 4: Stanje vode v vodnjaku

Odgovori	Frekvenca	Odstotek
Ima vodo.	50	91 %
Je suh.	4	7 %
Je zasipan zaradi neuporabe.	1	2 %
Skupaj	55	100 %

V večini anketiranih, ki imajo vodnjake, 91 %, je v vodnjaku voda. Samo pri 7 % v vodnjaku ni vode, pri 2 % anketirancev pa je vodnjak zasipan zaradi neuporabe.

Nekateri vodnjaki so stari tudi 200 oz. več let, večina anketiranih pa ocenjuje, da so vodnjaki stari tudi več kot 100 let. Globoki so tudi do 12 metrov.

4. Ali je voda iz vodnjaka pitna?

Tabela 5: Pitna voda

Odgovori	Frekvenca	Odstotek
Da.	18	32 %
Ne.	27	47 %
Ne vem.	13	21 %
Skupaj	55	100 %

Voda v večini vodnjakov, 47 %, voda ni pitna. V 32 % je voda pitna, v 21 % pa anketiranci ne vedo, ali je voda v vodnjaku pitna ali ne.

5. Kolikokrat v zadnjih petnajstih letih ste očistili vodnjak?

Tabela 6: Čiščenje vodnjaka

Odgovori	Frekvenca	Odstotek
Enkrat ali dvakrat.	44	80 %
Trikrat ali štirikrat.	7	13 %
Petkrat ali več.	4	7 %
Skupaj	55	100 %

Pri večini anketiranih, 88 %, se vodnjaki čistijo v povprečju enkrat ali dvakrat na 15 let. Trikrat ali štirikrat 13 %, najmanj pri 7 % anketiranih pa so vodnjak čistilo petkrat ali več na vsakih petnajst let.

6. Ali ima kdo od vaših sorodnikov, ki živijo v občini Šentjur, doma vodnjak?

Tabela 7: Sorodniki z vodnjakom

Odgovori	Frekvenca	Odstotek
Da.	3	8 %
Ne.	30	81 %
Ne vem.	4	11 %
Skupaj	36	100 %

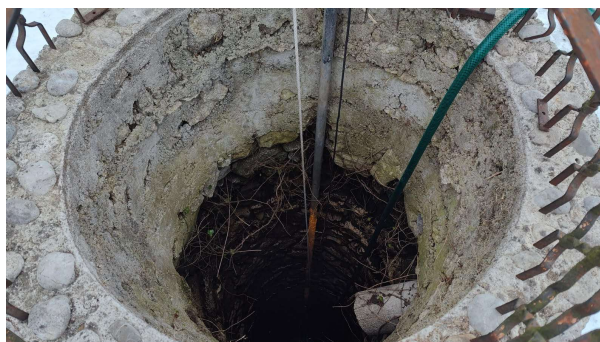
Na to vprašanje so odgovarjali tisti, ki živijo v bloku (36 anketiranih). Večina anketirancev, 81 %, nima sorodnikov, ki živijo v občini Šentjur in imajo doma vodnjak. Malo več kot desetina vprašanih tega podatka ne ve, 8 % pa ima sorodnike z vodnjakom, živeče v omenjeni občini.

4.3 Fotografije vodnjakov, prejete preko anketnega vprašalnika

Preko anketnega vprašalnika smo anketirane prosili, da nam pošljejo fotografije vodnjakov. Prejeli smo 3 fotografije.

Slika 7: Vodnjak v Ulici Franja Malgaja
(Foto: g. Sotler)

Slika 8: Pogled v notranjost vodnjaka v Ulici Franja Malgaja
(Foto: g. Sotler)

Slika 9: Vodnjak v Vrbnem (Foto: g. Tuhtar)

4.4 Pripovedovanja starejših občanov o vodnjakih

Starejši so neprecenljiv vir informacij o življenju nekoč, zato smo poiskali takšne, ki imajo vedenje o tej temi. O vodnjakih so nam pripovedovali ga. Jazbinšek, g. Jazbec in g. Šmid.

Gospa Jazbinšek, sedemdesetletnica iz Črnoalice pri Šentjurju, je povedala, da je bila prisotna pri poglobitvi vodnjaka. Na začetku je potrebno iz vodnjaka izčrpati vso vodo. Nato se vodnjak poglobi, tako da se iz njega odstrani zemlja z dna. V starih časih so to delali z vedri, dandanes pa to naredijo stroji. Kamenje se da v steno, vmesni prostor pa se zapolni kar z zemljo, da lahko voda pronica v vodnjak.

Tisti, ki so kopali vodnjake, jih niso nikoli kopali kar tako, vedno so preverili prisotnost vode z bajalicami (dve leseni palici, ki se ob prisotnosti vode približata). Znano je bilo, da je prostor za vodnjak primeren, kjer je voda vedno, tudi v suši. Pravi tudi, da vodna žila poteka pri Lipici v Podgradu.

Vedro za zajemanje vode iz vodnjaka je bilo na verigi, ki je bila pripeta na kol z verigo. Ko si hotel zajeti vodo, si moral malce premakniti verigo, da je lahko voda stekla v vedro. Včasih so imeli »štephe« kar v kletih.

Gospod Jazbec, osemdesetletnik iz Zgornjega trga, je povedal, zakaj je v Zgornjem trgu toliko vodnjakov. Razlog je bil požar, ki je hudo prizadel Zgornji trg v času, ko je bil župan občine Šentjur Gustav Ipavec. S tem namenom je dal odločbo, da mora imeti vsaka hiša vodnjak, če pa blizu ni nobene vodne žile, pa mora imeti vsak kapnico za zbiranje vode s strehe.

Povedal je tudi, da je njihov vodnjak v Zgornjem trgu zdaj uničen, ker so mislili, da spodnjim sosedom teče in zamaka voda iz vodnjaka, v bistvu pa je bila kriva javna napeljava vode. Tako so vodnjak sanirali in zdaj je v njem samo še čisto malo vode. Najgloblji vodnjak v Zgornjem trgu naj bi bil vodnjak pri cerkvi svetega Jurija, ki naj bi bil tako globok, da je njegovo dno na višini potoka Pešnica. Ob njegovi gradnji se je veliko ljudi tudi ponesrečilo in ubilo.

Gospod Šmid, ki se ukvarja z zbirateljskimi stvarmi, pravi, da so bili vodnjaki nekoč del vsake domačije, danes pa so večji del izginili zaradi organizirane vodooskrbe preko vodovodov.

Ob cestah so obstajali tudi vodnjaki za vprege, kjer so se vprege ustavljale zaradi napajanja konjev ali pa tudi za govejo živino, ki so jo gonjači vodili od železniške postaje, kjer so jo naložili na vagone za prodajo oziroma zakol.

Nekoč so obstajali v naravi ob pešpotih tudi številni studenci za odžejanje tistih, ki so pešačili iz kraja v kraj, ker še ni bilo prevoznih sredstev. Pravi tudi, da so obstajali različni vodnjaki glede na mehanizem zajemanja in dvigovanja vode na površje.

Na prvi fotografiji (Slika 10) je 120 let star vodnjak pri njegovi stari domačiji v Šentjurju. Vodnjak je globok 5 metrov in nikoli ne presahne. Uporabljajo ga za zalivanje rož, gred in za pranje zunanjih površin. Povedal je tudi, da ga bojo ohranili zaradi starosti, kot del stare domačije. Vodo iz njega črpajo z Nortonovo črpalko,

pred petdesetimi leti pa so vodo na površje dvigovali z lesenim čebrom, ki je bil okovan z železnimi obroči. Na železnem loku je imel nasajen 3 metre dolg lesen drog. Takrat je bila voda še pitna, ker še okolica ni bila poseljena in pozidana.

Na drugi fotografiji (Slika 11) pa je 40 let star zbiralnik za deževnico, ki ga imajo zdaj pri novi hiši v Šentjurju. Ima prostornino 3 kubične metre. Prav tako kot pri vodnjaku črpajo vodo iz zbiralnika z Nortonovo črpalko. Vodo iz zbiralnika uporabljajo za zalivanje rož in predvsem za zalivanje vrtnin.

Slika 10: 120 let star vodnjak
(Foto: g. Šmid)

Slika 11: 40. let star zbiralnik
(Foto: g. Šmid)

4.5 Poizvedba o vodnjakih pri različnih društvih na območju občine

Glede vodnjakov smo povprašali tudi vsa gasilska društva, vsa turistična društva in vse krajevne skupnosti občine. Zanimalo nas je, ali imajo podatke o vodnjakih na območju njihovega društva, zaprosili pa smo jih tudi, če nam lahko pošljejo kakšno fotografijo vodnjaka ali kontakt starejše osebe, ki bi imela vedenje o vodnjakih.

Odgovorili so nam iz Prostovoljnega gasilskega društva Loka in povedali, da je 50 m stran od njihovega gasilskega društva vodnjak, ki se ne čisti in je zaprt za javnost. Nahaja se v centru Loke pri Žusmu.

Slika 12: Fotografija vodnjaka Loki pri Žusmu (fotografijo posredovali gasilci PGD Loka)

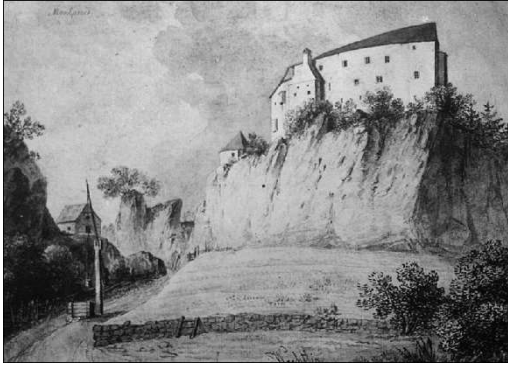
Odgovorili pa so nam tudi iz Septembra – društva za promocijo naravne in kulturne dediščine Planina pri Sevnici, kjer je po njih znanih podatkih še vsaj sedem delujočih vodnjakov, ki pa se ne uporabljajo v turistične namene. Posredovali so fotografijo vodnjaka pod gradom z mehansko litoželezno črpalko. Ta vodnjak je upodobljen tudi na stari upodobitvi gradu Planina z začetka 19. stoletja.

Slika 13: Fotografija trga Planina z vodnjakom pred letom 1915, ki ga danes več ni. (Foto: Alfonz Juršet)

Slika 14: Vodnjak pod gradom (fotografijo posredovala ga. Aleksandra Krofi)

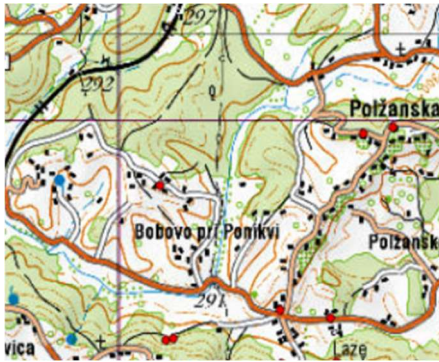

Slika 15: Vodnjak pod gradom Planina pri Sevnici z začetka 19. stoletja (fotografijo posredovala ga. Aleksandra Krofl)

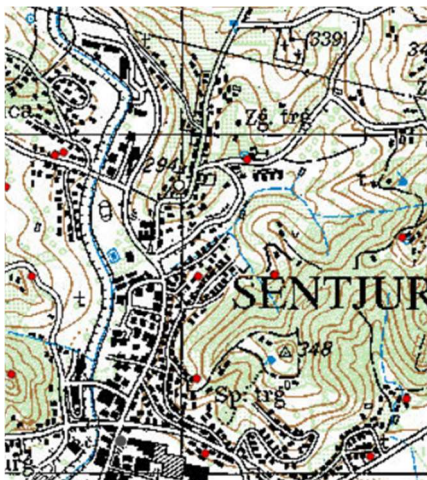
4.6 Poizvedba o vodnjakih na Komunalni Šentjur in Občini Šentjur

Gospa Lara Zalokar, univ. dipl. inž. kraj. arh. (UN), svetovalka za prostorsko načrtovanje in varstvo okolja na Občini Šentjur nam je povedala, da so na oddelku za prostorsko načrtovanje in varstvo okolja skrbniki stavbnih zemljišč, kar pomeni, da skrbijo, da gradnja novih stanovanjskih ali poslovnih objektov v občini ne vpliva negativno na druge prebivalce ali javni interes ali okolju in naravi. Na oddelku razpolagajo s podatki o zemljiščih/parcelah, njihovih velikostih in namenski rabi. Podatki o vodnjakih pa so javno dostopni na Atlasu voda pod slojem »Raba vode«, v podsloju »Vodna dovoljenja«. Tam je razvidno, da obstaja več vrst vodnjakov, npr. za pridobivanje toplote (toplotne črpalke), gospodarski nameni, kot so gojenje rib, namakanje, tudi zasneževanje smučišč. Povedala nam je, da je za izkop novega vodnjaka potrebno pridobiti vodno dovoljenje za lastno oskrbo s pitno vodo. Za ta namen se izpolni Vloga za pridobitev ali podaljšanje vodnega dovoljenja za lastno oskrbo s pitno vodo, o kateri odloča Ministrstvo za naravne vire in prostor, Direkcija Republike Slovenije za vode.

Zaradi predpisov o varovanju podatkov pa ne morejo podajati osebnih podatkov, izrecnih dovoljenj pa nimajo ter nas usmerila na Atlas voda, v sloj »Raba vode«, v podsloj »Pretečena vodna dovoljenja«, kjer je na karti vidnih nekaj vodnjakov za osebno uporabo v bližini centra občine. So pa vsi vrisani vodnjaki izkopani po letu 2002, saj pred sprejetjem Zakona o vodah (ZV-1) ni bilo potrebno pridobiti vodnega dovoljenja. Podatkov o starejših vodnjakih žal nimajo.

Slika 16: Vrisani vodnjaki, izkopani po letu 2002, oz. pretečena vodna dovoljenja na Bobovem pri Ponikvi – zajem zaslona (<https://geohub.gov.si/portal/apps/webappviewer/index.html?id=f89cc3835fcd48b5a980343570e0b64e>)

Slika 17: Vrisani vodnjaki, izkopani po letu 2002, oz. pretečena vodna dovoljenja v Zgornjem trgu – zajem zaslona (<https://geohub.gov.si/portal/apps/webappviewer/index.html?id=f89cc3835fcd48b5a980343570e0b64e>)

4.7 Poizvedba o gradnji vodnjakov pri podjetjih za gradnjo

O gradnji vodnjakov smo se pozanimali pri podjetju Geo-Hidro. Odgovorili so, da so v letu 2024 v Loki pri Žusmu izdelali vodnjak globine 171 metrov. Vodnjak bo služil za vodooskrbo prebivalcev občine.

Menijo, da se je skozi leta povpraševanje za izgradnjo vodnjakov povečalo, saj je voda vedno bolj cenjena in brez nje ne gre. V več kot 30 letih njihovega obstoja, so naredili že blizu 1000 globokih vodnjakov. Za izgradnjo vodnjaka so potrebna ustrezna dovoljenja, ki jih izda Direkcija Republike Slovenije za vode (DRSV). Poleg dovoljenje je potrebna še ustrezna oprema za izvedbo globokega vodnjaka. To je

vrtalna garnitura, posebna vrtalna orodja itd. Potrebno pa je tudi znanje s področja geologije, geotehnologije in rudarstva.

Slika 18: Gradnja globokega vodnjaka (Foto: Geo-Hidro)

4.8 Vzpostavitev skupine na Facebooku-u Vodnjaki na Šentjurskem

Med iskanjem informacij o vodnjakih v občini smo na socialnem omrežju Facebook v skupini Nostalgčne domačije zasledile vodnjak v Dramljah.

Slika 19: Vodnjak v Dramljah
(Vir: Facebook)

Slika 20: Zunanost vodnjaka v Dramljah
(Vir: Facebook)

Odločile smo se, da tudi sami naredimo Facebook skupino Vodnjaki na Šentjurskem, kamor smo povabili občane Šentjurja, da prispevajo fotografije vodnjakov.

4.9 Terensko delo

Na podlagi ankete in poizvedb pri različnih društvih smo dobili le nekaj fotografij vodnjakov. Ker pa se nam zdi zelo pomembno, da približno vemo, kolikšen je delež vodnjakov na določenem ozemlju, smo se odločili in podrobneje raziskali eno vas (Bobovo pri Ponikvi) in en del mesta (Zgornji trg Šentjur).

Bobovo pri Ponikvi ima okoli 70 prebivalcev in kar 11 vodnjakov.

Po pripovedovanju prebivalcev so pri dveh domačijah pri gradnji nove hiše vodnjak zasipali, trije imajo vodnjak pokrit z betonsko ploščo in ni v uporabi, eden od njih pa bo v naslednjem letu doživel popolno rekonstrukcijo. Eden od vodnjakov je bil po pripovedovanju ge. Javornik močno poškodovan v neurju julija 2023. Na dveh domačijah, ki nista poseljeni, sta vodnjaka v zelo slabem stanju in se v neposredni okolici ni varno gibati. Domačije vodnjake uporabljajo priložnostno (za zalivanje vrta, pranje avtomobilov ...). Vse obstoječe vodnjake nameravajo ohraniti.

Slika 21: Vodnjak 1 na vrhu Bobovega
(Vir: zajem zaslona Google Maps)

Slika 22: Vodnjak 1 na vrhu Bobovega
(Vir: zajem zaslona Google Maps)

Slika 23: Vodnjak, pokrit z betonsko ploščo
(Foto: Vlasta Lubej)

Slika 24: Urejen vodnjak
(Foto: Milena Fijavž)

Slika 25: Zapuščen vodnjak »pri Redincu«
(Foto: Marija Javornik)

Slika 26: Ostanke vodnjaka »pri Rožmani«
(Foto: Marija Javornik)

Zgornji trg je stari del Šentjurja, ki je spomeniško zavarovan in znan po ohranjanju kulturne dediščine. V 22 hišah v Zgornjem trgu živi 42 ljudi. Veliko hiš je zelo starih. Ker niso v procesu obnavljanja, so tudi slabo ohranjene. Od starejših hiš je tudi veliko praznih. Kar nekaj zdajšnjih prebivalcev je kupilo staro hišo in bilo preseljenih kasneje.

Predvidevamo, da je v Zgornjem trgu vodna žila, ker je tam kar veliko vodnjakov. Pri popisu vodnjakov smo ugotovili, da je na območju Zgornjega trga 6 vodnjakov.

Slika 27: Vodnjak v Zgornjem trgu
(Foto: Manca Jazbec)

Slika 28: Notranjost vodnjaka v Zgornjem trgu
(Foto: Manca Jazbec)

Slika 29 : Vodnjak pri cerkvi v Zgornjem trgu
(Foto: Manca Jazbec)

Slika 30: Pokrit vodnjak v Zgornjem trgu
(Foto: Manca Jazbec)

Slika 31: Vodnjak s črpalko v Zgornjem trgu
(Foto: Manca Jazbec)

5 RAZPRAVA IN ZAKLJUČEK

Vodnjak je bil skozi zgodovino simbol izobilja in vir življenja. Ljudje so ob vodnjakih preživeli. Vodnjaki pa so za človeka pogosto postali nepotrebni in bili prepuščeni propadanju, zato nas je zanimalo dejansko stanje. Na podlagi zapisanega v literaturi, objavljenega na spletu in naših predvidevanj smo postavili hipoteze, ki jih v nadaljevanju preverjamo.

1. Polovica prebivalcev občine Šentjur, ki živi v hiši, ima doma vodnjak.

V Sloveniji naj bi bilo več tisoč vodnjakov, po nekaterih podatkih celo več kot pet tisoč. Največ, okoli tri tisoč, na Krasu, delujočih, s pitno vodo, pa nekaj več kot petsto (Horvat, 2005, str. 21). Pred petdesetimi leti so vodnjaki zaradi vodovodov začeli izgubljati svoj pomen.

Rezultati naše raziskave so s pomočjo anketnega vprašalnika pokazali, da ima vodnjak samo 24 % anketiranih, od njih 5 % tudi zbiralnik vode.

Pri poizvedbi o številu novo zgrajenih vodnjakov pri Geo-Hidro pa smo ugotovili, da gradnja vodnjakov narašča zaradi večjega povpraševanja po vodi.

Glede na naše terensko delo pa se zavedamo, da je v določenih naseljih več vodnjakov, kot kaže povprečje.

Ker ima vodnjake v naši občini slaba četrtnina anketiranih, hipoteze ne potrjujemo.

2. Polovica prebivalcev občine Šentjur, ki živi v bloku, imajo njihovi sorodniki iz šentjurske občine doma vodnjak.

Pri analizi anketnega vprašalnika je 12 % anketirancev odgovorilo, da imajo njihovi sorodniki, ki živijo v občini Šentjur, vodnjak, 15 % pa, da tega podatka ne vedo. Vodnjakov je manj, ker se v današnjem času veliko več uporabljajo zbiralniki vode, ki zbirajo vodo iz deževnice.

Hipoteze ne potrjujemo.

3. Večina vodnjakov še ima vodo.

Voda priteka v vodnjake različno: če priteka samo skozi odprto dno, govorimo o nepopolnih vodnjakih, ali tudi skozi stene, v tem primeru govorimo o popolnih vodnjakih. Vodnjake pa lahko polni tudi kapnica ali meteorna voda (Horvat, 2005).

Ko smo se pogovarjali s starejšimi občani, so povedali, da je bila v preteklosti v skoraj vseh vodnjakih voda. V današnjem času pa vode zaradi raznoraznih sanacij vodnjakov in vodovoda v vedno več vodnjakih ni. To trditev smo potrdili z anketnim vprašalnikom, kjer je nekaj anketirancev napisalo, da je temu tako zaradi sanacij pa tudi zaradi neuporabe vodnjaka. A še vedno je v večini vodnjakov voda, ker jih ljudje uporabljajo po večini za zalivanje vrta in rož ter za pranje avtomobila.

Hipotezo potrjujemo.

4. Pri večini voda iz vodnjakov ni pitna oz. lastniki vodnjakov v večini ne vedo, ali je voda iz vodnjakov pitna.

Talna voda je skoraj v vseh vrstah tal. Talna voda nastane zaradi pronicanja padavinske vode in ponikanja vode iz vodotokov, jezer in morja. Skozi prodiranje skozi zemeljske plasti voda izgubi tudi del strupenih primesi (Boese, Spatz, 1989). Z anketo smo potrdili hipotezo, ker je 47 % anketirancev odgovorilo, da voda v vodnjakih ni pitna, 32 % pa ne vedo, ali je voda v vodnjaku pitna ali ne.

G. Šmid je povedal, da je bila včasih v njihovem vodnjaku pitna voda, zaradi gradnje in naseljevanja ljudi pa je čistost vode padla.

Hipotezo potrjujemo.

5. Več kot 70 % prebivalcev, ki imajo vodnjak, uporablja vodo iz vodnjaka za zalivanje in pranje avtomobilov.

Voda je ena izmed ključnih stvari za preživetje, z vodnjaki imamo možnost imeti zalogo vode. Ljudje iščemo lastne vire vode, da bi si v današnjih časih vsaj malo olajšali račune za vodo, v preteklosti pa ni bilo domačije brez lastnega vodnjaka. Uporabljali so ga kot glavni vir oskrbe z vodo (Vovk, str. 7). Vodnjaki postajajo spet aktualni zaradi obdobja velikih poletnih suš, ko so ljudje začeli razmišljati, da bodo morda potrebovali nadomestni pitni vir (Horvat, 2005).

Glede uporabe vode iz vodnjakov anketi je večina ljudi odgovorila, da vodo uporabljajo po večini za zalivanje rož in pranje avtomobilov. Je pa tudi kar nekaj anketirancev, ki vodo uporabljajo za vsakodnevno uporabo in za pitje ljudi ter živali. Menijo, da je sveža in hladna.

Hipotezo potrjujemo.

6. Skoraj vsi nameravajo vodnjak ohraniti.

V anketi smo anketirancem zastavili tudi vprašanje, ali nameravajo vodnjak ohraniti. Skoraj vsi so odgovorili pritrdilno, ker so vodni viri v primeru suše zelo zaželeni, ker so ga na novo obnovili in bo kot kakšen star spomenik, ker v njem še nikoli ni zmanjkalo vode, ker je zelo star in ker je koristen za zalivanje. Kar 80 % vodnjak čisti enkrat ali dvakrat v obdobju petnajstih let, ostali celo pogosteje.

Hipotezo potrjujemo.

Prav je, da ohranjamo kulturno dediščino in izvemo kaj več o njej. To je tudi eden izmed glavnih razlogov, zakaj smo se lotili te teme. Pričakovali smo, da bo pri naših anketiranih pogostost vodnjakov večja, kot je pokazal anketni vprašalnik. Nas pa veseli dejstvo, da se obstoječi vodnjaki čistijo ter tudi uporabljajo, saj se z uporabo vode iz vodnjakov zmanjša poraba pitne vode, kar je v sušnih poletnih mesecih zelo pomembno.

Pri vseh pogovorih s starejšimi občani, smo dobili vtis in jasno sporočilo, da nam mora biti mar za zapuščino, da je pomembna. Povedali so tudi, da vodnjake nameravajo ohraniti tudi zaradi že kar precej dosežene starosti slednjih.

V prihodnje si želimo, da bi opravili še več terenskega dela, fotografirali in dokumentirali še več vodnjakov ter ozaveščali mladi rod.

6 VIRI IN LITERATURA

Ba. P. (2017). *S Heliosovim sklodom obnovili že 81. vodnjak*. Pridobljeno 18. 12. 2024, s <https://deloindom.delo.si/energija-in-okolje/voda/s-heliosovim-sklodom-obnovili-ze-81-vodnjak>

Boese K. H., Spatz K. (1989) *Vodnjaki, kapnice, žlebovi*. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana.

Horvat, F. (2005) *Sto vodnjakov na Slovenskem*. Prešernova družba, d. d., Ljubljana.

Juvanec, B. (2016). *Vodnjak*. Tiskarna Soča. Nova Gorica.

Kraška učna pot Stanka Buserja (b. d.). Šentjur: Občina Šentjur. Pridobljeno 18. 12. 2024, s <https://www.sentjur.si/objava/59233>

Na Žusmu obnovljen star Farovski vodnjak. (17. 09. 2012). Šentjur: Občina Šentjur. Pridobljeno 18. 12. 2024, s <https://www.sentjur.si/objava/49423>

ViP (30. 09. 2019). *Trgatev kronala vodnjak in odojek*. Pridobljeno 18. 12. 2024, s <https://www.sentjur.net/vinogradniki-2/>

Vodnjak. (2024). V Slovar slovenskega knjižnega jezika (e verzija). <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=vodnjak>

Vovk, G. (1993). *Kaplje zgodovine. Po poteh vodnjakov, mlinov in kvalitetne podtalnice v Spodnji Savinjski dolini*. Občinski odbor liberalno-demokratske stranke. Žalec.

Wikipedia. *Vodnjak*. <https://sl.wikipedia.org/wiki/Vodnjak>

Zbiralnik padavinske vode na Rifniku - Arheološki park Rifnik. (04. 07. 2024). Šentjur: Šentjur Tour. Pridobljeno: 18. 12. 2024, s <https://www.youtube.com/watch?v=1YNHalvTGaQ>

Zupan, G. (2022). *Plečnikovi vodnjaki*. JSKD OI Šentjur. Šentjur.

PRILOGE

Priloga 1: Anketni vprašalnik

Spoštovani, spoštovana!

Pred vami je anketa o vodnjakih. Pri vsakem vprašanju obkrožite črko pred ustreznim odgovorom ali dopišite svojega.

Anketa je anonimna. Rezultati ankete bodo uporabljeni za raziskovalno nalogo na to temo. Prosimo za resnične odgovore.

1. Ustrezno označite spodnjo trditev.

- a) Živim v občini Šentjur.
- b) Ne živim v občini Šentjur.

2. Starost.

- a) Do 20 let.
- b) Od 21 do 30 let.
- c) Od 31 do 45 let.
- d) Od 46 do 60 let.
- e) Nad 61 let.

3. Živim v:

- a) bloku.
- b) hiši.

4. Ali imate doma vodnjak ali zbiralnik vode?

- a) Da, imamo vodnjak.
- b) Ne, nič od tega.
- c) Da, imamo zbiralnik vode.
- d) Da, imamo oboje.

5. Ocenite, koliko je star vaš vodnjak.

6. Koliko metrov je globok vaš vodnjak oz. kolikšno prostornino ima vaš zbiralnik vode?

7. Kakšen je vaš vodnjak?

- a) Ima vodo.
- b) Je suh.
- c) Je zasipan zaradi neuporabe.

8. Kaj je bil vzrok, da ste vodnjak zasipali oz. zakopali?

9. Ali mogoče poznate razlog, zakaj v vodnjaku ni več vode?

10. Ali uporabljate vodo iz vodnjaka ali zbiralnika vode? Če jo, zakaj?

11. Ali je voda iz vodnjaka pitna?

- a) Da.
- b) Ne.
- c) Ne vem.

12. Ali nameravate vodnjak ohraniti? Če ne, kaj je razlog?

13. Kolikokrat v zadnjih petnajstih letih ste očistili vodnjak?

- a) Enkrat ali dvakrat.
- b) Trikrat ali štirikrat.

c) Petkrat ali več.

14. Ali ima kdo od vaših sorodnikov, ki živijo v občini Šentjur, doma vodnjak?

a) Da.

b) Ne.

c) Ne vem.

Ali nama lahko pošljete kakšno fotografijo vodnjaka s približno lokacijo in morebitne informacije o njem? Mail: manca.jazbec@fmalgaja.si

Hvala za reševanje ankete ter posredovane fotografije oz. podatke, ki jih bomo uporabili v raziskovalni nalogo.

Manca in Ajda